

KLIMATICKÁ ZMĚNA A PŘENOS TECHNOLOGIÍ MOHOU PRÁVA DUŠEVNÍHO VLASTNICTVÍ POMOCI CHUDÝM?

Patent :	no.
Pražský institut pro globální politiku Glopolis Leden 2012	12

Úvod

Panuje výrazná shoda v tom, že celosvětových klimatických cílů v oblasti snižování emisí skleníkových plynů (GHG) lze dosáhnout pouze prostřednictvím nových technologií. Zároveň se očekává, že v rozvojových zemích, a to jak rozvíjejících se, tak nejméně vyvinutých, dojde k výraznému zvýšení emisí v důsledku industrializace. Přenos environmentálně vhodných technologií (environmentally sound technologies – ESTs) tak pro tyto země představuje možnost zlepšit své životní podmínky prostřednictvím udržitelnějšího rozvoje. V tomto směru je třeba posílit pojitko mezi politikami v oblasti změny klimatu a obchodu. Tento přenos je nezbytný, neboť většina výzkumu a vývoje se odehrává v rozvinutých zemích. Rozvojové země nedisponují dostatečně vysokou vědeckou kapacitou. Ale jakkoli existuje konsenzus ohledně potřeby přenosu technologií, je zde rovněž hluboké nepochopení ohledně způsobu, jak ho dosáhnout. Zatímco rozvojové země opakovaně poukazují na práva duševního vlastnictví jako na hlavní překážku přenosu ESTs, Evropská unie a ostatní rozvinuté země namítají, že ochrana práv duševního vlastnictví je hlavním motorem nejen pro výzkum a vývoj, ale rovněž pro přenos a šíření technologií.¹ Tato práce má za cíl představit dvě významné multilaterální úmluvy definující přenos a zavádění technologií. Mimoto se budeme snažit zhodnotit, zda je toto úsilí dostatečné, a definovat hlavní problémy v rámci těchto specifických úprav. Práva duševního vlastnictví nám poskytují velké poučení v oblasti jednání o klimatické změně, komplexnosti této změny a řešení, jež máme k dispozici.

Stávající závazky a implementace

Stávající úmluvy uznávají význam přenosu technologií a jeho roli v šíření ESTs, a to různými způsoby. Hlavními dvěma příklady jsou: Rámcová úmluva OSN o změně klimatu (UNFCCC) a Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví (TRIPS) Světové obchodní organizace (WTO).

Základní terminologie

Environmentálně vhodné technologie (ESTs) neboli technologie příznivé klimatu zahrnují řadu technologií řešících problematiku klimatických změn z hlediska zmírňování škod a přizpůsobení. Technologie zmírňující škody jsou zaměřeny na omezení emisí skleníkových plynů s cílem snížit rozsah globálního oteplování. Adaptační technologie pomáhají populaci vyrovnat se s nepříznivými vlivy klimatické změny, a to především u nejzranitelnějších komunit v rozvojových zemích. Patří k nim například nové zemědělské postupy, jako je zavlažování nebo rotace plodin a mohou se rovněž týkat vodních zdrojů, zemědělství i veřejného zdraví.

Zdroj: Tamiotti et al. (2009) 42, 80; United Nations Department of Economic and Social Affairs (2008) 12, 16

¹ Patenty mohou například fungovat jako informační platforma.

Přenos technologií zahrnuje širokou skupinu činností umožňující rozvoj širšímu spektru uživatelů. V kontextu klimatických změn se to týká přenosu environmentálně vhodných technologií mezi rozvinutými a rozvojovými zeměmi. Mezi tyto činnosti může patřit přenos hmotných předmětů (hardware) i přenos znalostí a budování kapacit (software). Přenos hardwaru může pomoci snížit emise, ale nemusí být sám o sobě dostačující, neboť přijímající země nemají žádné technické kapacity. Proto v přijímajících rozvojových zemích nemůže docházet k údržbě a přizpůsobení místním podmínkám, a to vinou nedostatečné vědecké kapacity.

Zdroj: Tamiotti et al. (2009) 43; Dr. Hoffmann, Lewerenz, a Pellkofer (2009) 130

Povinné licencování patří mezi flexibilní stránky Dohody o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví, kterých lze využít v případech ohrožení veřejného zdraví. Vláda může vydat oprávnění k výrobě patentovaného výrobku pro domácí trh bez svolení vlastníka patentu, pokud bylo udělení licence již dříve odmítnuto nebo v případě nouze. Vlastník patentu má však stále právo na přiměřenou kompenzaci. Výše zaplacené částky se odvíjí od konkrétní postižené země. Obecně vzato, je povinné licencování využíváno zřídka a slouží spíše jako nátlakový nástroj používaný proti držitelům patentů. V souvislosti s environmentálně vhodnými technologiemi je otázkou, zda ho lze rovněž použít.

Zdroj: WTO (2006)

Přenos technologií jako problém klimatické změny

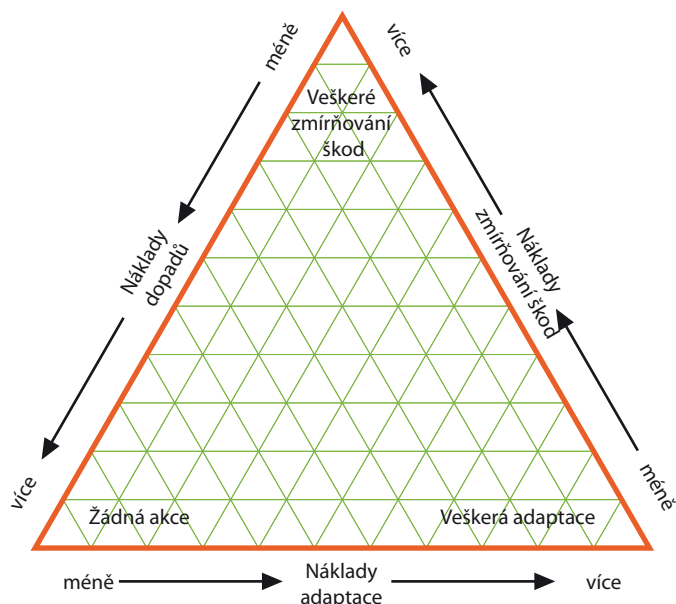
Rámcová úmluva OSN o změně klimatu je mezinárodní dohoda v oblasti životního prostředí, která má za cíl stabilizovat koncentrace skleníkových plynů v atmosféře na úrovni, která by umožnila předejít nebezpečným důsledkům vzájemného působení lidstva a klimatického systému.² Jedním z prostředků pro dosažení tohoto cíle je přenos technologií, který může pomoci zmírnit změnu klimatu nebo napomoci se změnám přizpůsobit. (viz obr. 1). Rozvinuté země musí podniknout všechny kroky k podpoře, usnadnění a financování přenosu a přístupu k environmentálně vhodným technologiím a know-how, a to především ve prospěch rozvojových zemí.³ Aby bylo možno naplnit tyto povinnosti, byla v roce 2001 vytvořena Expertní skupina pro přenos technologií (Expert Group on Technology Transfer – EGTT) s cílem podpořit další pokrok v oblasti přenosu technologií. V roce 2009 navrhla EGTT dlouhodobou strategii inovací, rozvoje a šíření technologií. Činnost EGTT skončila v roce 2011 a na Klimatické konferenci OSN v Durbanu bylo dosaženo významného úspěchu v podobě dohody na

² OSN. Rámcová úmluva OSN o změně klimatu: UNFCCC., 1992. <http://unfccc.int/resource/docs/convkp/conveng.pdf>, 4.

³ Článek 4.5 úmluvy, OSN. Rámcová úmluva OSN o změně klimatu: UNFCCC., 1992. <http://unfccc.int/resource/docs/convkp/conveng.pdf>, 8.

novém Technologickém mechanismu⁴. Očekává se, že Technologický mechanismus dále zjednoduší naplňování intenzivního úsilí v oblasti rozvoje technologií a jejich přenosu s cílem podpořit zmírňování a přizpůsobení se klimatické změně (viz obr. 2 na straně 7).⁵

Obr. 1: Vzájemné vztahy mezi adaptací, zmírňováním škod a dopady.

Tato ilustrace zobrazuje vztahy mezi adaptací, zmírňováním škod a dopady klimatické změny a jejich spojitost se souvisejícími investicemi.

Zdroj: (Klein et al. 2007)

S ohledem na neodkladnou povahu potřeby omezit emise v rozvojových zemích, která vyšla najevo na základě Sternovy zprávy (2007), byly v roce 2008 závazky zdůrazněny v Balijském akčním plánu⁶, zároveň však nebyl stanoven žádný cíl v oblasti přenosu technologií. Výslednou neradostnou skutečností tak je, že Rámcová úmluva OSN o změně klimatu nesplnila očekávání. Přenos technologií je obvykle prováděn na projektovém základě, jehož hlavní výhodou je to, že je snadnější ho dojednat. Na druhé straně však tento přístup nenaplnuje potřeby přijímajících zemí a není ani udržitelný, neboť při něm dochází ke vzniku informační mezery. Přijímající země neví, co je k dispozici, zatímco poskytující země nevědí, co je potřeba. Tuto mezeru by bylo možno

⁴ Technologický mechanismus sestává z Výkonného výboru pro technologii (Technology Executive Committee – TEC) a Centra a sítě pro klimatické technologie (Climate Technology Centre and Network – CTCN)

⁵ UNFCCC, „Technologický mechanismus.“ <http://unfccc.int/ttclear/jsp/TechnologyMechanism.jsp>

⁶ European Business Council for Sustainable Energy (Evropská podniková rada pro udržitelnou energii). „Klimagerechtigkeit als Anliegen der deutschen Wirtschaft: Eine Einführung in politische Hintergründe und Probleme des Technologietransfer.“ http://www.e5.org/downloads/ClimateJusticeDtRoundtable/einfuehrung_climatejustice_190609.pdf, 5

přemostit prostřednictvím vytvoření místních asistenčních center, která by mohla pomoci propojit místní potřeby s dostupnými zdroji podle zpráv v rámci UNFCCC.⁷

Na základě identifikace slabé výkonnosti z hlediska přenosu technologií a nerovného rozdělení přenášených technologií, vyzvaly rozvojové země opakovaně k vytvoření pobídek pro překonání překážek stojících v cestě přenosu technologií. Kromě omezené informovanosti o dostupnosti a potřebách zahrnují tyto bariéry rovněž finanční omezení dále zhoršované celosvětovou finanční krizí a malým rozsahem domácích trhů, které si nemohou dovolit drahé technologie.

Práva duševního vlastnictví jako překážka?

S ohledem na přístup k technologiím byla práva duševního vlastnictví, vázající se na environmentálně vhodné technologie prostřednictvím patentů, opakovaně označována za faktor zvyšující náklady na environmentálně vhodné technologie, které je pro rozvojové země znepřístupňují, neboť cena patentovaných technologií a licencí je velmi vysoká. To se týká především rozvojových zemí, neboť, jak ukazují patentové statistiky, většina držitelů patentů se nachází na globálním severu (viz obr. 3). Na druhé straně argumentují rozvinuté státy tím, že práva duševního vlastnictví nejsou pouze předpokladem pro výzkum a rozvoj, ale zlepšují rovněž tok obchodů, neboť technologie se přenáší především do míst, kde existuje pouze minimální riziko napodobování (viz obr. 4).⁸ Kromě toho bývá vznášen i argument, že práva duševního vlastnictví nezvyšují nutně náklady, jelikož mezi držiteli patentů existuje konkurence vedoucí k dalšímu snižování nákladů.⁹ Ale navzdory tomu, že se téma práv duševního vlastnictví při vyjednávání objevuje opakovaně, nemá UNFCCC žádný mandát k poskytování úlev od dodržování patentových práv u environmentálně vhodných technologií.¹⁰

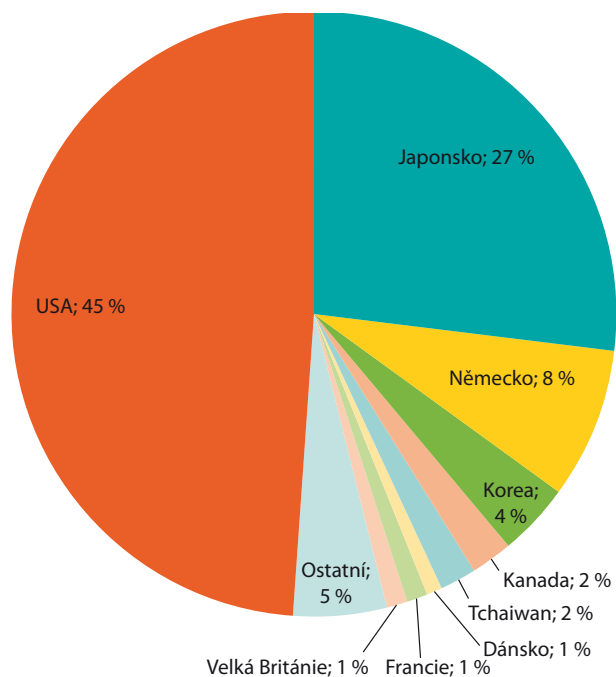
⁷ Domjan, Paul. „Arrested development: why tech transfer can be done better.“ *Climate of Opinion - The Stockholm Network's Energy and Environment Update*, č. 8 (2008): 2–3.; Cherni, Judith A. „Can a better-informed technology transfer of renewable energy be achieved for developing countries?“ *Climate of Opinion - The Stockholm Network's Energy and Environment Update*, č. 8 (2008): 4–5. http://www.stockholm-network.org/downloads/publications/Climate_of_Opinion_9.pdf.

⁸ Cherni, Judith A. „Can a better-informed technology transfer of renewable energy be achieved for developing countries?“ *Climate of Opinion - The Stockholm Network's Energy and Environment Update*, č. 8 (2008): 4–5. http://www.stockholm-network.org/downloads/publications/Climate_of_Opinion_9.pdf, 44

⁹ Copenhagen Economics and the IPR Company. *Are IPR a Barrier to the Transfer of Climate Change Technology?*, 2009. http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2009/february/tradoc_142371.pdf, 10ff

¹⁰ Cheyne, Ilona. „Intellectual Property and Climate Change from a Trade Perspective.“ *Nordisk Miljörettslig Tidskrift* 2010, č. 2 (2010), 153

Obr. 3: Geografické rozložení patentů v oblasti environmentálně vhodných technologií

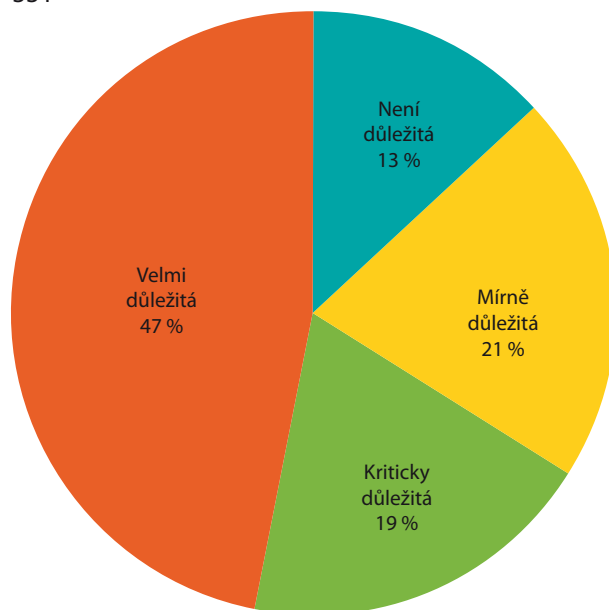

Tento graf ukazuje geografické rozložení patentů na environmentálně vhodné technologie v letech 2002 až 2010. Je jasně patrné, že patentovému trhu dominují rozvinuté země.

Zdroj: (Cleantech Group 23. 2. 2012)

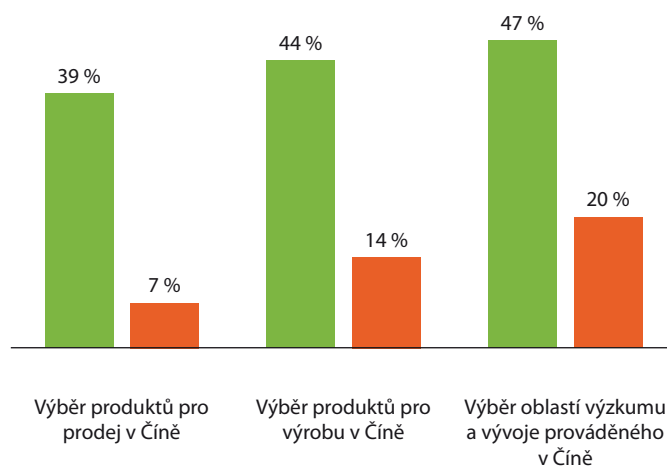
Obr. 4: Práva duševního vlastnictví v Číně

Jak důležitá je ochrana práv duševního vlastnictví (IPR) pro vaše podnikání?
n=331

Jak důležitá je otázka ochrany práv duševního vlastnictví při...?
n=205

■ Důležité a velmi/mírně důležité
■ Kritické

Tyto grafy ukazují, jak američtí podnikatelé podnikající v Číně hodnotí význam práv duševního vlastnictví, jejich ochrany a dopadů na obchod.

Upraveno na základě: (AmCham China 2011)

Ještě před začátkem durbanské klimatické konference oznámila Indie svůj záměr dostat na pořad jednání otázku práv duševního vlastnictví, a to s poukazem na to, že vysoké náklady na práva duševního vlastnictví znemožňují rozvojem zemím využívání těchto technologií.¹¹ Indie již na dřívějších klimatických summitech prosazovala povinné licencování environmentálně vhodných technologií. V průběhu konference byla v rámci Výkonného výboru pro technologii (TEC) věnována pozornost roli práv duševního vlastnictví i možným mezerám. Tato otázka však nenalezla řešení a problém práv duševního vlastnictví byl odložen na pozdější fázi vyjednávání. Tento krok se dočkal kritiky ze strany rozvojových zemí s poukazem na to, že jde podkopávání jejich návrhů ze strany delegací rozvinutých zemí.¹²

Přenos technologií jako obchodní problém

Mandát ohledně práva duševního vlastnictví je obsažen v Dohodě o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví (TRIPS) Světové obchodní organizace. Tento právní rámec pro práva duševního vlastnictví rovněž ve článku 66.2 obsahuje závazek ohledně přenosu technologií: „Rozvinuté členské země budou povzbuzovat podniky a instituce na svých územích s cílem podněcovat a podporovat převod technologie do nejméně rozvinutých členských zemí a tak jim pomáhat vybudovat zdravou a životaschopnou technickou základnu.“¹³

Navzdory této úmluvě panuje názor, že přenos technologií nenaplnil své povinnosti. To dokládají i zprávy o přenosu technologií z jednotlivých zemí. Od žádosti Haiti o další informace o implementaci z roku 1998 jsou rozvinuté země povinny podávat zprávy o svých pobídkách v oblasti přenosu technologií. Závaznou povahu těchto zpráv zdůraznilo v roce 2001 i rozvojové kolo z Dauhá. Ale jak množství, tak kvalita těchto zpráv ukazuje na nedodržování této povinnosti. V období let 1999 až 2007, nezaslalo 30 % členských států OECD žádnou zprávu, což odráží nízkou vážnost, již se tomuto tématu dostává. Zbývajících 70 % dodávalo zprávy nepravidelně. Kromě toho vykazují nedostatky i samotné zprávy. Vzhledem k neexistenci standardizovaných informačních mechanismů se jednotlivé zprávy mezi sebou zásadně liší. Jen málo z nich obsahuje jasnou definici přenosu technologií. Často jsou v nich zahrnuty i činnosti, které nijak nesouvisejí s přenosem technologií nebo nejsou zaměřeny

¹¹ Deccan Chronicle. „Experts back India's tough line at climate change talks.“ <http://www.deccanchronicle.com/channels/nation/north/experts-back-indias-tough-line-climate-change-talks-038>

¹² Aguilar, Soledad, Asheline Appleton, Joanna Dafoe, Peter Doran, Elena Kosolapova, Velma McColl, Leila Mead, and Eugenia Reico. „Summary of the Durban Climate Change Conference: 28 November - 11 December 2011.“ *Earth Negotiations Bulletin* 12, č. 534 (2011). <http://www.iisd.ca/vol12/enb12534e.html>

¹³ WTO. *Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights*, 1994. http://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/27-trips.pdf, Art. 66.2, Český překlad na <http://www.mpo.cz/dokument20974.html>

na nejméně rozvinuté země.¹⁴ Výsledkem je, že „pokud zhodnotíme všech 292 programů, o nichž rozvinuté země informují, pouze 64 (22 %) z nich splňuje kritéria orientace na nejméně rozvinuté členské země Světové obchodní organizace s programem nebo politikou podporující přenos technologií.“¹⁵

Shromažďování patentů na osiva

Vzhledem k tomu, že se zemědělství musí přizpůsobovat změnám klimatu, došlo k zavedení přizpůsobených osiv označovaných jako „Climate Ready Seeds“. Tyto rostliny by měly být odolnější vůči extrémnímu počasí jako jsou sucha a zimy. Za tím stojící cíl se jeví jako početný: rozšíření počtu plodin a nasycení světa. Ale zároveň o patenty na geneticky modifikovaná osiva požádalo pouze několik málo společností, které se tak snaží s poukazem na klimatický chaos dodat geneticky modifikovaným plodinám ekologickou nálepku. To znamená, že vinou patentové ochrany nejsou tato osiva dostupná farmářům v rozvojových zemích. Proto se společnosti spojují s neziskovými organizacemi a nabízejí semena zdarma. To vede k situaci, kdy jsou přijímající země pod tlakem, aby uvolnily svou politiku v oblasti geneticky modifikovaných produktů. K nebezpečím, na něž kritici u geneticky modifikovaných potravin poukazují, patří rizika pro životní prostředí a biologickou rozmanitost i pro zdraví.

Patenty však nevyužívají pouze pro geneticky modifikovaná osiva. Jsou běžné rovněž u semen, jimž samotným a jejichž sekundárním produktům specifické genetické kódy propůjčují zvláštní vlastnosti. To byl například případ pšenice Nap Hal. Tato pšenice, pěstovaná po staletí indickými zemědělci se, díky své přirozené genetické variaci vedoucí k nižší koncentraci bílkovin, ukázala jako obzvláště vhodná pro výrobu křupavých pekařských výrobků. Tato její zvláštní vlastnost byla publikována ve výzkumném článku v roce 1988. V roce 2003 však Evropská patentová agentura udělila firmě Monsanto patent na osiva a mouku ze zrní obsahujícího tuto genetickou variaci. To mohlo vést k situaci, kdy by každá pekárna využívající tuto mouku musela odvádět Monsanto poplatky. Mimoto by v rámci Smlouvy o patentové spolupráci bylo možné působnost patent rozšířit i do Indie a firma Monsanto by pak mohla vybírat platby od původních pěstitelů této pšenice. K naplnění tohoto scénáře naštěstí nedošlo, neboť sdružení zemědělců a německé iniciativy patent napadly a ten byl následně v roce 2005 odvolán.

Zdroj: ETC Group (2010); Then (2004); ngo-online (2005)

¹⁴ Moon, Suerie. „Does TRIPS Art. 66.2 Encourage Technology Transfer to LDCs? An Analysis of Country Submissions to the TRIPS Council (1999-2007).“ <http://ictsd.org/downloads/2009/03/final-suerie-moon-version.pdf>, 2ff

¹⁵ ibid, 6

Evropský postoj

Evropská komise má k otázce ochrany práv duševního vlastnictví jasný postoj, když prohlašuje: „*Evropská konkurenceschopnost staví na inovacích a hodnotě přidané produktům díky vysoké míře kreativity; ochrana a prosazování práv duševního vlastnictví stojí v jádru schopnosti evropského hospodářství soutěžit v rámci světové ekonomiky.*“¹⁶ Evropský parlament však v roce 2007 přijal stanovisko, v němž prohlašuje, že striktní pravidla Dohody o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví by neměla podkopávat závazky vyplývající z multilaterálních dohod o životním prostředí jako je například UNFCCC. Proto by měla být přehodnocena možnost povinného licencování environmentálně vhodných technologií v rámci Dohody o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví a navrhuje se rovněž, že by EU mohla předefinovat práva duševního vlastnictví tak, aby došlo k podpoře přenosu environmentálně vhodných technologií.¹⁷

Podíváme-li se na zprávu z roku 2010 o Dohodě o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví, získáme následující obrázek: EU nabízí definici přenosu technologií a uznává skutečnost, že kromě hardwaru je rovněž potřebný přenos softwaru, aby bylo možno vytvořit přijatelnou technologickou základnu.¹⁸ Tato zpráva činí rozdíl mezi pobídkami z EU jako celku a od jednotlivých členských států. Tyto individuální pobídky nepokrývají všechny členské státy, což vede k situaci, kdy je možné, aby členské státy mohly prohlásit, že se samy o sobě přenosu technologií neúčastní, ale zároveň EU v této oblasti podporují. Česká republika v roce 2010 neposkytla žádnou zprávu.

Představují práva duševního vlastnictví hlavní překážku přenosu environmentálně vhodných technologií?

Jak je uvedeno výše, existují rozpory ohledně toho, zda práva duševního vlastnictví opravdu představují hlavní překážku přenosu technologií. Jakkoli není konečné rozhodnutí v této věci cílem této práce, je potřeba uvážit některé platné argumenty. Především, efekt, kdy je přenos technologií živěn právy duševního vlastnictví podle všeho platí pouze v rozvíjejících se ekonomikách, jako jsou Indie či Brazílie, v nichž vědecká a technologická kapacita již dosahuje úrovně

umožňující imitování¹⁹. To však není případ nejméně rozvinutých zemí. Na druhé straně argument, že práva duševního vlastnictví představují hlavní překážku přenosu technologie, neobstojí ve světle skutečnosti, že nejméně rozvinuté země jsou až do roku 2013 z uplatňování práv duševního vlastnictví vyňaty (a až do roku 2016 v případě léků), této situace však stále nedokážou využít.²⁰ Licencování chráněných technologií není pouze otázkou finančních zdrojů, ale také naplňování práv duševního vlastnictví z hlediska souvisejících zákonů, institucí a mechanismů. Tyto finanční zdroje by namísto toho měly být využity především k ochraně klimatu, nasycení hladovějících, k potlačování chudoby a souvisejícím otázkám.²¹ Proto rozvojové a nejméně rozvinuté země navrhly aplikaci flexibilních aspektů Dohody o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví, jako je povinné licencování používané u léčiv, rovněž na environmentálně vhodné technologie, s poukazem na to, že změna klimatu představuje problém veřejného zdraví.

Podle jednoho z názorů „*debata o právech duševního vlastnictví zahrnující neústupné setrvávání na názorech ohledně povinného licencování nebo zákazu patentů na environmentálně vhodné technologie v rámci Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu může vést k riziku, že zúčastněné strany nebudou schopny dosáhnout realistických řešení klimatické změny.*“²² Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví představuje odpovědný rámec pro oblast práv duševního vlastnictví a navzdory tomu, že v rámci UNFCCC či EU vznikají nové návrhy pro oblast patentových režimů, není možné je zavádět bez přijetí příslušných dodatků k Dohodě o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví.²³ Pojítko mezi problematikou obchodu a životního prostředí bylo uvnitř WTO vytvořeno v roce 2011 (Deklarace z Dauhá), kdy se rozhodlo, že WTO bude úžeji spolupracovat s Multilaterálními dohodami o životním prostředí, k nimž patří například UNFCCC, v oblasti zlepšení komunikace a omezení celních

¹⁶ Evropská komise. “Intellectual Property: Trade Topics.” <http://ec.europa.eu/trade/creating-opportunities/trade-topics/intellectual-property>

¹⁷ Evropský parlament. “European Parliament resolution of 29 November 2007 on trade and climate change (2007/2003(INI)).” <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?Type=TA&Reference=P6-TA-2007-0576&language=EN>

¹⁸ Evropská unie. *Report on the implementation of Article 66.2.*, 2011. http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2011/july/tradoc_148081.2%20EU%20May%202011.pdf, 1

¹⁹ Maskus, Keith E., and Ruth L. Okediji. *Intellectual Property Rights and International Technology Transfer to Address Climate Change: Risks, Opportunities and Policy Options*. Geneva: ICTSD Global Platform on Climate Change, Trade Policies and Sustainable Energy, 2010. <http://ictsd.org/downloads/2010/12/maskusokedijitests.pdf>, 7

²⁰ Azam, Morinul. “Climate Change and Intellectual Property after COP 15: In Search of a Workable Framework for the Transfer of ESTs.” *Nordisk Miljörättslig Tidskrift* 2010, č. 2 (2010), 151

²¹ Tamiotti, Ludivine, Robert Teh, Vesile Kulaçoęglu, Anne Olhoff, and Benjamin Simmons. *Trade and climate change: A report by the United Nations Environment Programme and the World Trade Organization*. Ženeva: WTO Publ., 2009. <http://www.gbv.de/dms/zbw/603984126.pdf>, 44

²² Azam, Morinul. “Climate Change and Intellectual Property after COP 15: In Search of a Workable Framework for the Transfer of ESTs.” *Nordisk Miljörättslig Tidskrift* 2010, č. 2 (2010), 153

²³ Hutz-Adams, Friedel, and Stine Jessen Haakonsson. “Climate Friendly Transfer of Technology: Barriers, options, possible solutions.” http://www.suedwind-institut.de/fileadmin/fuerSuedwind/Publikationen/Publikationen_Englisch/2008-23_Climate_friendly_transfer_technology_engl.pdf, 22

bariér při přenosu environmentálně vhodných technologií.²⁴ Je však třeba upozornit na to, že čisté zaměření na práva duševního vlastnictví z hlediska technologie vede k pokřivení celkového obrazu, protože nejsou jedinou překážkou. Bylo vyvinuto úsilí k překonání dalších překážek, především nedostatku informací, nebo vytvoření standardizovaného modelu pro vykazování potřeb jednotlivých rozvojových zemí v rámci UNFCCC. Existuje rovněž snaha o sbírání informací o dostupných technologiích.

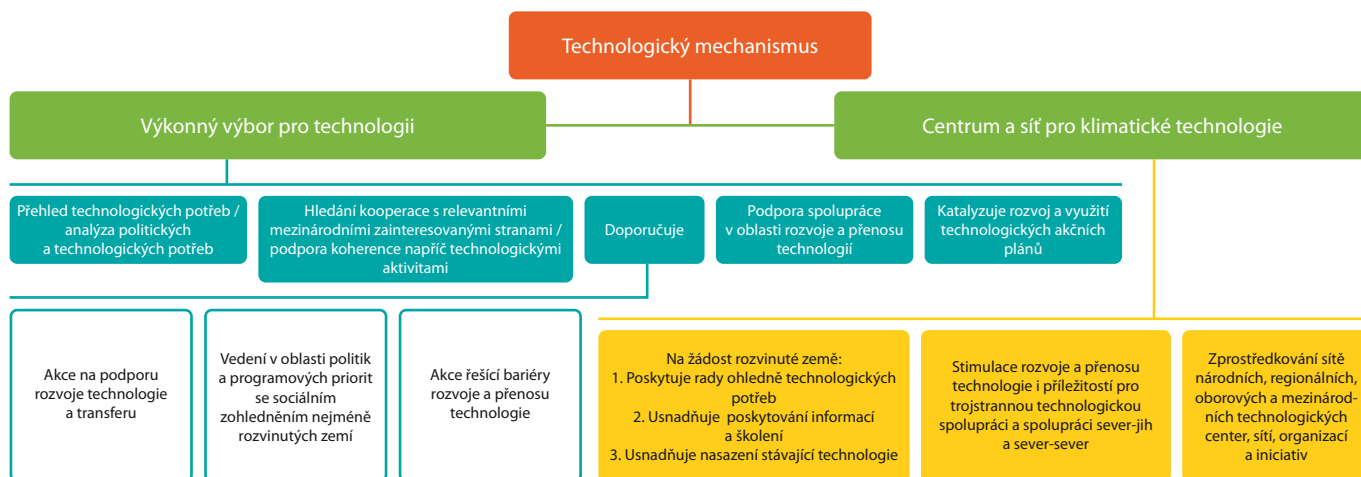
Identifikace hlavních problémů a doporučení

Jakkoli se Rámcová úmluva OSN o změně klimatu a Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví zaměřují na jiné oblasti,²⁵ oběma je společný problém nejasných definic. Především Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví obsahuje jasnou definici nejméně rozvinutých zemí, ale chybí v ní definice zemí rozvinutých. Mimoto v ní není nikde vymezen pojem „přenos technologií“. Pouhý přenos vybavení je příliš omezený a z dlouhodobého hlediska neefektivní. Musí probíhat simultánní přenos znalostí a budování kapacit, aby příslušné země mohly technologii provozovat dlouhodobě a eventuálně ji přizpůsobit místním podmínkám. Obdobně můžeme rovněž klást otázku po tom, co spadá do kategorie environmentálně

vhodných technologií nebo technologií příznivých k životnímu prostředí. Neúměrně široká definice může vést k situaci, kdy bude obecná rozvojová podpora považována z hlediska environmentálně vhodných technologií za přenos technologie, což je situace, k níž v současnosti dochází v rámci Dohody o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví. Na druhé straně však nadměrně úzká definice může vést k přesnému opaku: může dojít k přehlédnutí klíčových faktorů.²⁶ Shrňeme-li to, pak lze říci, že v rámci Dohody o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví je jasné, kdo je příjemce, ale už nikoli, kdo je povinen přenos uskutečňovat a jak. Rámcová úmluva OSN o změně klimatu je jasná z hlediska poskytovatelů a příjemců, a to díky rozdělení zemí v jejích přílohách, stále však schází konsenzus ohledně vhodných mechanismů. Bude-li zpřesněna definiční jasnost těchto dokumentů, bude možné oběma faktorům doplnit cíl, což nám umožní definovat jasně vyčíslené cíle a měřit, zda jich bylo dosaženo, nebo zda je třeba rozšířit úsilí.

Definitivní řešení bude muset být nutně komplexní, neboť otázka je složitější, než nám rozsah této práce dovoluje nastínit. Je třeba věnovat pozornost otázkám práva, financování, technologických možností a zlepšení komunikace. Mimoto musí řešení zahrnovat dohody a zvýšenou kooperaci mezi zainteresovanými institucemi.

Obr. 2: Technologický mechanismus UNFCCC

Tento vývojový diagram zobrazuje složky a odpovědnosti Technologického mechanismu UNFCCC.

Zdroj: (ICTSD 2011)

²⁴ Hufbauer, Gary Clyde, and Jisun Kim. The WTO and Climate Change: Challenges and Options. Ženeva, 2009. http://www.graduateinstitute.ch/webdav/site/ctei/shared/CTEI/events/TAIT/Hufbauer-Kim_TAIT_conf-draft_%20final.pdf, 2

²⁵ ibid, 4

²⁶ Hutz-Adams, Friedel, and Stine Jessen Haakonsson. "Climate Friendly Transfer of Technology: Barriers, options, possible solutions." http://www.suedwind-institut.de/fileadmin/fuerSuedwind/Publikationen/Publikationen_Englisch/2008-23_Climate_friendly_transfer_technology_engl.pdf, 7

Zkratky

ESTs – Environmentálně vhodné technologie (Environmentally sound technologies), zde jako synonymum technologií příznivých klimatu

IPRs – Práva duševního vlastnictví

LDC – nejméně rozvinuté země

R&D – Výzkum a vývoj

TRIPS – Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví (Agreement on Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights)

UNFCCC – Rámcová úmluva OSN o změně klimatu (United Nations Framework Convention on Climate Change)

WTO – Světová obchodní organizace (World Trade Organization)

Odkazy

AGUILAR, SOLEDAD, ASHELIN APPLETON, JOANNA DAFOE, PETER DORAN, ELENA KOSOLAPOVA, VELMA MCCOLL, LEILA MEAD, AND EUGENIA REICO. "Summary of the Durban Climate Change Conference: 28 November - 11 December 2011." *Earth Negotiations Bulletin* 12, no. 534 (2011). <http://www.iisd.ca/vol12/enb12534e.html>.

AMCHAM CHINA. "2011 American Business in China White Paper." <http://www.amchamchina.org/whitepaper2011> (accessed February 23, 2012).

AZAM, MORINUL. "Climate Change and Intellectual Property after COP 15: In Search of a Workable Framework for the Transfer of ESTs." *Nordisk Miljörettslig Tidskrift* 2010, no. 2 (2010).

CHERNI, JUDITH A. "Can a better-informed technology transfer of renewable energy be achieved for developing countries?" *Climate of Opinion - The Stockholm Network's Energy and Environment Update*, no. 8 (2008): 4–5. http://www.stockholm-network.org/downloads/publications/Climate_of_Opinion_9.pdf.

CLEANTECH GROUP. "Clean Energy Patent Growth Index." <http://cepgi.typepad.com/>.

COPENHAGEN ECONOMICS AND THE IPR COMPANY. *Are IPR a Barrier to the Transfer of Climate Change Technology?*, 2009. http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2009/february/tradoc_142371.pdf

DECCAN CHRONICLE. "Experts back India's tough line at climate change talks." <http://www.deccanchronicle.com/channels/nation/north/experts-back-indias-tough-line-climate-change-talks-038> (accessed January 12, 2012).

DOMJAN, PAUL. "Arrested development: why tech transfer can be done better." *Climate of Opinion - The Stockholm Network's Energy and Environment Update*, no. 8 (2008): 2–3.

ETC GROUP. "Capturing Climate Genes: Gene Giants Stockpile 'Climate Ready Patents'." http://www.etcgroup.org/upload/publication/pdf_file/Genegiants2011_0.pdf.

EUROPEAN BUSINESS COUNCIL FOR SUSTAINABLE ENERGY. "Klimagerechtigkeit als Anliegen der deutschen Wirtschaft:: Eine Einführung in politische Hintergründe und Probleme des Technologietransfer." http://www.e5.org/downloads/ClimateJusticeDtRoundtable/einfuehrung_climatejustice_190609.pdf

EUROPEAN COMMISSION. "Intellectual Property: Trade Topics." <http://ec.europa.eu/trade/creating-opportunities/trade-topics/intellectual-property/> (accessed November 1, 2011).

EUROPEAN PARLIAMENT. "European Parliament resolution of 29 November 2007 on trade and climate change (2007/2003(INI))." <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?Type=TA&Reference=P6-TA-2007-0576&language=EN> (accessed November 1, 2011).

EUROPEAN UNION. *Report on the implementation of Article 66.2.*, 2011. http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2011/july/tradoc_148081.2%20EU%20May%202011.pdf

HOFFMANN, WINFRIED DR., JANA LEWERENZ, AND THOMAS PELLKOFER. "Spannungsfeld von Technologietransfer und Schutz geistigen Eigentums." http://www.fvee.de/fileadmin/publikationen/Themenhefte/th2009/th2009_06_05.pdf

HUFBAUER, GARY CLYDE, AND JISUN KIM. *The WTO and Climate Change: Challenges and Options*. Geneva, 2009. http://www.graduateinstitute.ch/webdav/site/ctei/shared/CTEI/events/TAIT/Hufbauer-Kim_TAIT_conf-draft_%20final.pdf

HUTZ-ADAMS, FRIEDEL, AND STINE JESSEN HAAKONSSON. "Climate Friendly Transfer of Technology: Barriers, options, possible solutions." http://www.suedwind-institut.de/fileadmin/fuer-Suedwind/Publikationen/Publikationen_Englisch/2008-23_Climate_friendly_transfer_technology_engl.pdf

ICTSD. "The Climate Technology Mechanism: Issues and challenges." *Bridges Trade BioRes Review* 5, no. 4 (2011). <http://ictsd.org/i/news/bioresreview/119694/> (accessed February 23, 2012).

KLEIN, RICHARD, SALEEMUL HUQ, FATIMA DENTON, THOMAS DOWNING, RICHARD RICHEL, AND JOHN ROBINSON. "Inter-relationships between adaptation and mitigation." In *Climate change 2007 - impacts, adaptation and vulnerability: Contribution of Working Group II to the Fourth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change*. Edited by Martin Parry et al. 1. publ., 745–78. Cambridge: Cambridge Univ. Press, 2007. <http://www.ipcc.ch/pdf/assessment-report/ar4/wg2/ar4-wg2-chapter18.pdf> (accessed February 23, 2012).

MASKUS, KEITH E., AND RUTH L. OKEDIJI. *Intellectual Property Rights and International Technology Transfer to Address Climate Change: Risks, Opportunities and Policy Options*. Geneva: ICTSD Global Platform on Climate Change, Trade Policies and Sustainable Energy, 2010. <http://ictsd.org/downloads/2010/12/maskusokedijitests.pdf>

MOON, SUERIE. "Does TRIPS Art. 66.2 Encourage Technology Transfer to LDCs? An Analysis of Country Submissions to the TRIPS Council (1999-2007)." <http://ictsd.org/downloads/2009/03/final-suerie-moon-version.pdf>

NGO-ONLINE. "Monsanto verliert in Europa Weizen-Patent auf indische Sorte 'Nap Hal'." <http://www.ngo-online.de/2005/03/4/patente-auf-leben/>

OECD. "Climate Policy and Technological Innovation and Transfer: an Overview of Trends and Recent Empirical Results: Working Party on Global and Structural Policies." <http://www.oecd.org/dataoecd/54/52/45648463.pdf>

TAMIOTTI, LUDIVINE, ROBERT TEH, VESILE KULAÇOÆGLU, ANNE OLHOFF, AND BENJAMIN SIMMONS. *Trade and climate change: a report by the United Nations Environment Programme and the World Trade Organization*. Geneva: WTO Publ., 2009. <http://www.gbv.de/dms/zbw/603984126.pdf>.

THEN, CHRISTOPH. "Monsantos Patent auf Weizen, Mehl und Kekse." http://www.greenpeace.de/fileadmin/gpd/user_upload/themen/patente_auf_leben/greenpeace_patent_auf_weizen.pdf

UNFCCC. "Technology Mechanism." <http://unfccc.int/ttclear/jsp/TechnologyMechanism.jsp>

UNITED NATIONS. *United Nations Framework Convention on Climate Change: UNFCCC.*, 1992. <http://unfccc.int/resource/docs/convkp/conveng.pdf>

UNITED NATIONS DEPARTMENT OF ECONOMIC AND SOCIAL AFFAIRS. "Climate Change: Technology Development and Technology Transfer." http://www.un.org/esa/dsd/resources/res_pdfs/publications/sdt_tec/tec_technology_dev.pdf

WTO. *Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights*, 1994. http://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/27-trips.pdf

Autorka:

Editace:

Grafický design:

Vydal:

Kristin Kretzschmar

Jan Doležal, Klára Sutlovíčová

Jakub Jelínek (www.creativeheroes.cz)

Glopolis

Soukenická 23

110 00 Praha 1

Tel./fax: +420 272 661 132

www.glopolis.org

Tato publikace vznikla v rámci projektu Enhancing Policy Coherence, Making Development Work Better, jehož cílem je přispět k boji s chudobou snahou o větší koherenci politik pro rozvoj (PCD) prostřednictvím zvyšování povědomí mezi nevládními organizacemi, státní správou a dalšími klíčovými aktéry.

Mezi partnery projektu patří:

Evert Vermeer Foundation

E: evs@vertvermeer.nl

W: www.evertvermeer.nl/english

Instituto Marques de Valle Flor

E: info@imvf.org

W: www.imvf.org

People to People

E: ptpest@hotmail.com

W: www.ptpe.org

glopolis

Glopolis je nezávislé analytické centrum se zaměřením na globální výzvy a příslušné odpovědi České republiky a EU. Ve spolupráci s těmi, kteří utvářejí politiku, byznys a veřejné mínění, je naším dlouhodobým cílem zlepšit politickou kulturu a přispět k přechodu na chytrou ekonomiku, k energetické a potravinové zodpovědnosti. Více informací na www.glopolis.org.

Publikace vyšla s podporou Evropské unie. Obsah publikace nemusí vyjadřovat stanoviska sponzora a nezakládá odpovědnost z jeho strany.